

DILEMMA'S ROND HET TUCHTRECHT

PROF.MR. JOHAN LEGEMAATE
Utrecht, 24 november 2023

1

Disclosure statement Prof.mr. Johan Legemaate

Hoogleraar Gezondheidsrecht Amsterdam UMC en UvA,
(tevens verbonden aan de juridische afdeling AUMC)
Lid-jurist Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg

Geen (potentiële) belangenverstrengeling

2

Inhoud

- Positionering van het tuchtrecht in de gezondheidszorg
- Interne dilemma's (binnen het tuchtrecht)
- Externe dilemma's (verhouding tuchtrecht-buitenwereld)
- Voorstellen aanpassing tuchtrecht
- Afronding
- Tijd voor vragen en discussie

3

Positionering van het tuchtrecht in de gezondheidszorg

- Bestaat 95 jaar: Medische Tuchtwet 1928
- Primair doel: verbetering van de kwaliteit van zorg
- Wijzigingen door Wet Big in 1997: meer beroepen, openbaarheid, meer aandacht voor positie klager, div. procedurele wijzigingen
- Door de jaren heen: nodige kritiek (van juristen, maar ook van zorgverleners)
- Tuchtrecht effectief?

4

WAA JAARCONGRES 2023 "ETHIEK IN DE LETSELSCHADEPRAKTIJK"

5

Kritiek op het tuchtrecht is van alle tijden...

W.B. van der Mij, Het tuchtrecht op de tocht, Medisch Contact 1973

- 1. Onbegrip bij klagers
- 2. Langdurige procedures op 'klachten van niets'
- 3. Kost veel tijd en geld
- 4. Hoge aantal ongegrond verklaarde klachten werkt demotiverend
- 5. Imago tuchtrecht negatief

Het tuchtrecht op de tocht
door Mr. W. B. van der Mij

WAA JAARCONGRES 2023 "ETHIEK IN DE LETSELSCHADEPRAKTIJK"

6

Effecten van het tuchtrecht

- Op individueel niveau: geven van inzicht, ombuigen ongewenste praktijken, sanctionering
- Op groepsniveau: normontwikkeling en –verduidelijking, expliciteren professionele verantwoordelijkheid en beroepsethiek (voorbeeld: omgaan met fouten)
- Interactie tuchtrechtspraak en richtlijnen: tuchtrechter beroept zich vaak op richtlijnen, maar tuchtrechtspraak leidt ook tot opstellen of aanpassen richtlijn

WAA JAARCONGRES 2023 "ETHIEK IN DE LETSELSCHADEPRAKTIJK"

7

Empirisch onderzoek (BMJ OPEN, 2020)

BMJ Open Is the perceived impact of disciplinary procedures on medical doctors' professional practice associated with working in an open culture and feeling supported? A questionnaire among medical doctors in the Netherlands who have been disciplined

Most doctors, however, perceived the disciplinary procedure as having a negative effect, raising the question of whether the potential to learn from the procedure is realised in practice. Furthermore, disciplinary procedures trigger negative practices, such as avoiding risky patients, which can be seen as an undesired response to the particular characteristics of the disciplinary complaint.

Debrah S. Lammert, Renske J.P. Bouwman, Anke J.E. de Vries, Roland D. Friedl

WAA JAARCONGRES 2023 "ETHIEK IN DE LETSELSCHADEPRAKTIJK"

8

Regionale tuchtcolleges

JAAR	BINNEN-GEKOMEN KLACHTEN algemeen	AFGEHANDELTE KLACHTEN algemeen	AFGEHANDELTE KLACHTEN artsen
2022	979	924	579
2021	1055	992	648
2020	1028	1049	720
2019	1513	1502	1006
2018	1780	1644	1095
2017	1677	1946	1344
2016	1646	1567	1088
2015	1610	1609	1064
2014	1575	1710	1125
2013	1640	1714	1118

WAA JAARCONGRES 2023 "ETHIEK IN DE LETSELSCHADEPRAKTIJK"

9

Interne dilemma's (1)

- **Behandeling ter zitting of niet?**
- Eindbeslissing in raadkamer, onder meer omdat klacht van onvoldoende gewicht is of omdat de klacht kennelijk ongegrond is (art. 67a Big)
- 'Dubbel gevoel': voorkomen dat futiele klachten hele procedure doorlopen versus respecteren klachtrecht van patiënt/naasten
- Regionaal Tuchtcollege doet zaak af in raadkamer, zonder zitting: klager gaat in beroep bij Centraal Tuchtcollege (CTG)
- Voorzittersbeslissing mogelijk (art. 73a), daartegen kan de klager in verzet gaan bij CTG (art. 73b)

WAA JAARCONGRES 2023 "ETHIEK IN DE LETSELSCHADEPRAKTIJK"

10

Interne dilemma's (2)

- **De reikwijdte van het tuchtrecht**
- Wat te doen met zorgverleners die worden aangeklaagd voor handelen of nalaten in een bestuursfunctie: > "voldoende weerslag op belang individuele gezondheidszorg"
- Wat te doen met tuchtklachten over privé-gedragingen zorgverlener (bijvoorbeeld: arts die verzameling kinderporno blijkt te hebben): > sommige privé-gedragingen verdragen zich niet met hetgeen van een zorgverlener mag worden verwacht

WAA JAARCONGRES 2023 "ETHIEK IN DE LETSELSCHADEPRAKTIJK"

11

Interne dilemma's (3)

- **'Straffen' of 'opvoeden'?**
- Klagers verwachten vaak duidelijke maatregel ("minstens een berisping"), zorgverleners vinden tuchtcollege nogal eens te streng ("een waarschuwing hakt er ook al in")
- Hoe kan het primaire doel van het tuchtrecht (kwaliteitsverbetering) het beste worden bereikt?
- Accent op de beoordeling van de klacht en op de argumentatie van het tuchtcollege, minder op de maatregel (meestal een waarschuwing, tenzij ....)

WAA JAARCONGRES 2023 "ETHIEK IN DE LETSELSCHADEPRAKTIJK"

12

Interne dilemma's (4)

- **Zelfreflectie versus het recht om je te verdedigen**
- Zelfreflectie (inzicht in eigen handelen) kan matigende invloed hebben op de op te leggen maatregel
- Gebrek aan zelfreflectie (halsstarrigheid) kan juist leiden tot strengere maatregel
- Zorgverlener die scherp verweer voert tegen klacht: gebrek aan zelfreflectie of niet?
- Halsstarrigheid versus adequaat en serieus te nemen verweer

WAA JAARCONGRES 2023 "ETHIEK IN DE LETSELSCHADEPRAKTIJK"

13

Interne dilemma's (5)

- **Onderwerpen waarover (in de beroepsgroep) verschillend wordt gedacht**
- Tuchtcolleges: zoeken voortdurend naar de 'state of the art'; blijkend uit bijvoorbeeld richtlijnen
- Bij verschil van mening binnen de beroepsgroep: terughoudendheid geboden
- Verschil tussen richtlijnen beroepsgroep en wettelijke regels (voorbeeld: euthanasie bij patiënt met wie je niet meer kunt communiceren)

WAA JAARCONGRES 2023 "ETHIEK IN DE LETSELSCHADEPRAKTIJK"

14

Externe dilemma's (1)

- **De combinatie tuchtrecht en civiele aansprakelijkheid**
- Oud idee: tuchtrecht gebruiken om bewijs te vergaren voor de onderbouwing van een aansprakelijkheidsclaim
- Dat komt af en toe voor (expliciet of impliciet)
- Een gegronde tuchtklacht garandeert geen geslaagde claim; een ongegronde tuchtklacht sluit een gegronde claim niet uit
- Tuchtrecht en aansprakelijkheidsrecht: verschillende doelen, verschillende (bewijs)regels

WAA JAARCONGRES 2023 "ETHIEK IN DE LETSELSCHADEPRAKTIJK"

15

Externe dilemma's (2)

- **De verhouding tussen tuchtrecht en strafrecht**
- Tuchtrecht en strafrecht in een en dezelfde zaak komt af en toe voor
- Ne bis in idem-regel staat daaraan niet in de wet, maar de una via-regel (tegenaan cumulatie punitieve maatregelen) mogelijk wel
- Een gegronde tuchtklacht garandeert geen geslaagde strafvervolgung; een ongegronde tuchtklacht sluit een strafrechtelijke veroordeling niet uit
- Tuchtrecht en strafrecht: verschillende doelen, verschillende (bewijs)regels
- Beste uitgangspunt: geen strafrecht, tenzij... (afspraken IGJ en OM)

WAA JAARCONGRES 2023 "ETHIEK IN DE LETSELSCHADEPRAKTIJK"

16

Externe dilemma's (3)

- **Moet het tuchtrecht in deze vorm gehandhaafd worden?**
- Toen het tuchtrecht in 1928 van kracht werd waren er geen andere klachtmogelijkheden voor de patiënt; evenmin waren er andere kwaliteitssystemen
- Het tuchtrecht richt zich op het individu, de moderne gezondheidszorg richt zich op samenwerking
- Tegenwoordig: naast tuchtrecht is er klachtrecht in allerlei vormen en hebben beroepsbeoefenaren en zorginstellingen allerlei andere kwaliteitssystemen
- Is er nog ruimte voor het tuchtrecht in zijn huidige vorm?

WAA JAARCONGRES 2023 "ETHIEK IN DE LETSELSCHADEPRAKTIJK"

17

Tuchtrecht aanpassen?

Omlleiding naar andere klachtenprocedures, kortere verjaringstermijn, procedure in tweeën knippen (informele eerste fase, zo nodig meer formele tweede fase), mogelijkheid 'tussenuitspraak', meer aandacht voor de voorfase (tuchtklachtfunctionaris, secretaris RTG), verplichte voorfase, andere naam, andere locatie, tuchtklachten alleen door de Inspectie, tuchtcollege behandelt klachten in beginsel in kleine samenstelling, klachtgronden wettelijk beperken, tuchtklacht tegen groep mogelijk maken, betere motivering uitspraken, mogelijkheid voor IGJ/beroepsorganisaties om prejudiciële vraag aan tuchtrechter te kunnen stellen, grotere rol Inspectie bij klachten waar meerdere zorgverleners betrokken zijn, betere voorbereiding zorgverleners, breng de doorlooptijd terug, afschaffen griffierecht etc. etc.

WAA JAARCONGRES 2023 "ETHIEK IN DE LETSELSCHADEPRAKTIJK"

18

Tuchtrecht aanpassen?

Omleiding naar andere klachtenprocedures, kortere verjaringstermijn, procedure in tweeën knippen (informele eerste fase, zo nodig meer formele tweede fase), mogelijkheid 'tussenuitspraak', meer aandacht voor de voorfase (tuchtklachtfunctionaris, secretaris RTG), verplichte voorfase, andere naam, andere locatie, tuchtklachten alleen door de Inspectie, tuchtcollege behandelt klachten in beginsel in kleine samenstelling, klachtgronden wettelijk beperken, tuchtklacht tegen groep mogelijk maken, betere motivering uitspraken, mogelijkheid voor IGJ/beroepsorganisaties om prejudiciële vraag aan tuchtrechter te kunnen stellen, grotere rol Inspectie bij klachten waar meerdere zorgverleners betrokken zijn, betere voorbereiding zorgverleners, breng de doorlooptijd terug, afschaffen griffierecht etc. etc.

WAA JAARCONGRES 2023 "ETHIEK IN DE LETSELSCHADEPRAKTIJK"

19

Afronding

- De omgeving van het tuchtrecht is sinds 1928 ingrijpend gewijzigd
- Het tuchtrecht heeft nuttige opbrengsten, maar ook ongewenste neveneffecten
- Is het tuchtrecht nog van deze tijd?
- Afschaffen of aanpassen?

WAA JAARCONGRES 2023 "ETHIEK IN DE LETSELSCHADEPRAKTIJK"

20